

Wrocław, 29.04.2024 r.

dr hab. Norbert Świętochowski, prof. AWL
Akademia Wojsk Lądowych we Wrocławiu
Prorektor ds. Dydaktycznych

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr. Sławomira CIEŚLI
na temat:

„BUDOWA NARODOWEGO SYSTEMU ANTYDOSTĘPOWEGO JAKO DETERMINANTA WZMOCNIENIA ODPORNOŚCI POLSKI”

Rozprawa doktorska mgr. Sławomira Cieśli pt. „Budowa narodowego systemu antydostępowego jako determinanta wzmocnienia odporności Polski” została opracowana w Wydziale Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, pod kierownictwem naukowym dr. hab. inż. Zdzisława Polcikiewicza, prof. UMK, przy wsparciu promotora pomocniczego dr. Roberta Reczkowskiego.

Dysertacja odnosi się do ważnych, aktualnych, a przy tym niezbadanych dotychczas w Polsce problemów, takich jak budowa, utrzymanie czy też odbudowa odporności państwa oraz potrzeby i możliwości utworzenia narodowego systemu antydostępowego, co jest szczególnie istotne w aspekcie bezpieczeństwa Polski. O oryginalności problematyki świadczy fakt, iż nadal brak jest pogłębionych badań prowadzonych przez polskie środowisko naukowe i w związku z tym nie istnieją opracowania naukowe dotyczące tego obszaru funkcjonowania naszego państwa. Należy także zaznaczyć, że dotychczasowe nieliczne publikacje są jedynie powieleniem i odzwierciedleniem poglądów autorów zagranicznych. Takie wyzwanie podjął Pan mgr Sławomir Cieśla, co dowodzi o celowości podjętych przez niego wysiłków badawczych oraz wysokiej użyteczności uzyskanych wyników badań.

Inspiracją do podjęcia badań przez Doktoranta były jego osobiste doświadczenia wyniesione z wieloletniej zawodowej służby wojskowej, pełnionej m.in. w Centrum Doktryn i Szkolenia SZ RP w Bydgoszczy, a także w strukturach NATO. Podczas wieloaspektowych analiz środowiska bezpieczeństwa naszego państwa w perspektywie długookresowej (do 2035 r.), zidentyfikował on spektrum niedomagań w obszarze odporności Polski na wiele współczesnych zagrożeń, zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych, co zmotywowało Doktoranta do badań mających na celu zwiększenie bezpieczeństwa narodowego.

1. Ocena formalna rozprawy

Przedstawiona do oceny rozprawa doktorska składa się ze wstępu, rozdziału metodologicznego, czterech rozdziałów merytorycznych, zakończenia, a także bibliografii oraz załączników i liczy w sumie 248 stron tekstu. Dysertacja stanowi spójną całość, rozdziały merytoryczne są logicznie uporządkowane i ściśle związane z tematem oraz z rozwiązywanymi problemami badawczymi i zakończone wnioskami, które w sposób syntetyczny dają odpowiedź na rozpatrywane w nich problemy naukowe. Treści rozdziałów zostały wzbogacone licznymi rysunkami (w sumie 18) oraz tabelami (razem 23), wykonanymi czytelnie i przejrzysto. Zawierają one głównie graficzne i kwantytatywne zobrazowanie uzyskanych wyników badań. Uzupełnieniem tematyki zaprezentowanej

w rozdziałach merytorycznych są także dwa załączniki, w których Doktorant zaprezentował protokoły z wywiadów przeprowadzonych z ekspertami (w sumie 35).

Dysertacja jest poprawna pod względem stylistyczno-gramatycznym. Język stosowany podczas pisarskiego opracowania wyników badań jest czytelny i zrozumiały. Przestrzegane są zasady interpunkcji oraz prawidłowo stosowane odwołania.

Doktorant wykorzystał w procesie badawczym liczne źródła publicystyczne. Wykaz literatury obejmuje bowiem aż 205 różnych pozycji, w tym ponad połowę (w sumie 113) stanowią publikacje zwarte i specjalistyczne artykuły. Pozostałe źródła to dokumenty normatywne i prawne (7), raporty instytucji państwowych (5) oraz źródła internetowe (80). Dobór źródeł jest prawidłowy, rozbudowany i wyczerpujący podjętą problematykę. Wydawnictwa książkowe są aktualne i zawierają wartościowe treści. Zdecydowana większość z wymienionych źródeł została wykorzystana w trakcie opracowania rozprawy, o czym świadczą liczne przypisy (w sumie 248). Na pozytywne podkreślenia zasługuje fakt, że Doktorant szeroko wykorzystał także aktualne publikacje obcojęzyczne, związane z rozpatrywaną problematyką specjalistyczną. Autor odniósł się bowiem w dysertacji aż do 74 pozycji angielskojęzycznych, w tym do 39 wartościowych publikacji zwartych.

2. Ocena metodologiczna rozprawy

Doktorant posiada dobrą znajomość metodyki badań naukowych. Poprawnie sformułował cele badań (poznawczy, diagnostyczny i praktyczny) oraz przedmiot badań, którym były potrzeby i możliwości budowy naszych narodowych zdolności antydostępowych w aspekcie ich wpływu na bezpieczeństwo Polski. Ze względu na specyfikę przedmiotu badań Doktorant założył ograniczenia czasowe, przestrzenne, jak również te związane z ochroną informacji niejawnych. Jako główny problem naukowy Autor podjął się zbadania, w jakim stopniu budowa własnego narodowego systemu antydostępowego wpłynie na poziom odporności Polski, a tym samym na zwiększenie bezpieczeństwa narodowego. Jego złożoność wpłynęła na operacjonalizację, w wyniku której sformułował szczegółowe problemy badawcze, które umożliwiły zbadać obszary wiedzy dotyczące m.in.: charakteru współczesnego środowiska bezpieczeństwa, odporności Polski na zagrożenia, charakterystyki istniejących systemów antydostępowych, czy też pożądanego kształtu naszego narodowego systemu antydostępowego i jego wpływu na bezpieczeństwo Polski.

Także hipotezy zostały sformułowane przez Doktoranta w sposób prawidłowy, adekwatnie do rozpatrywanych problemów badawczych, przez co umożliwiły one właściwy wybór metod badawczych oraz prawidłową organizację i realizację badań. Na pozytywne podkreślenie zasługuje fakt, że w procesie badawczym Autor, oprócz wielu metod teoretycznych, wykorzystał również metody i techniki empiryczne, co znacznie podnosi wartość i wiarygodność uzyskanych rezultatów. Jako główną zastosował metodę sondażu diagnostycznego techniką wywiadu. Wywiady eksperckie przeprowadzono w formie skategoryzowanej, w oparciu o dwa autorskie kwestionariusze wywiadu, z których pierwszy dotyczył budowy i utrzymania odporności państwa, natomiast drugi – możliwości budowy systemu antydostępowego. Każdy z kwestionariuszy zawierał po pięć pytań problemowych, wymagających wyrażenia osobistych poglądów ekspertów. W badaniach wzięło udział 35 ekspertów (głównie oficerów starszych), posiadających dużą wiedzę specjalistyczną oraz doświadczenie związane z przedmiotem badań. W tej grupie było pięciu respondentów z dużym dorobkiem naukowym, zajmujących stanowiska w zagranicznych placówkach naukowych i instytucjach NATO. Wyniki badań sondażowych starannie udokumentowano w załącznikach 1 i 2 oraz opisano w rozdziałach merytorycznych dysertacji.

W badaniach empirycznych, jako uzupełniającą, Autor wykorzystał także metodę obserwacyjną, głównie techniką obserwacji uczestniczącej. Taką możliwość dawało Doktorantowi pełnienie obowiązków służbowych na stanowisku szefa Oddziału Doktryn

Połączonych w Sojuszniczym Dowództwie ds. Transformacji w Norfolk w USA. Jego bezpośredni udział w różnych przedsięwzięciach szkoleniowych prowadzonych przez Dowództwo, a szczególnie w ćwiczeniach, konferencjach, warsztatach czy odprawach, pozwolił na uzyskanie wielu ciekawych wniosków i rekomendacji z rozpatrywanej w dysertacji problematyki.

Inną uzupełniającą metodą badawczą było badanie dokumentów. Doktorant poddał analizie przede wszystkim publikacje o charakterze naukowym, przedstawiające różnorodne postrzeganie aspektów związanych z oceną środowiska bezpieczeństwa, analizą trendów w zmieniającym się środowisku oraz wyniki badań ich wpływu na sposób projektowania narodowego systemu antydostępowego.

Także aktywny wieloletni udział Autora w pracach związanych z analizami środowiska bezpieczeństwa Polski, realizowanych w ramach projektu pk. „Nowe Urządzenie Polskie – NUP 2X35”, pozwolił na podjęcie samodzielnych badań związanych z oceną stopnia odporności Polski oraz nakreślenie założeń narodowego systemu antydostępowego.

Podsumowując, wysoko oceniam zarówno stronę metodologiczną rozprawy, jak i umiejętności Doktoranta w zakresie organizacji i prowadzenia badań naukowych.

3. Ocena merytoryczna rozprawy

Rozprawa doktorska opracowana przez mgr. Sławomira Cieślę stanowi udaną próbę zbadania potrzeb i możliwości budowy narodowego systemu antydostępowego, określenia jego założeń i pożądanego kształtu oraz wpływu na poziom bezpieczeństwa naszego państwa. Dla rozwiązania przyjętych problemów badawczych Doktorant przyjął przejrzystą i spójną strukturę rozprawy.

Wstęp zawiera ogólną sytuację problemową, a także strukturę i zawartość poszczególnych rozdziałów rozprawy.

W rozdziale 1 zaprezentowano założenia metodologiczne dysertacji, w tym: uzasadnienie wyboru tematu, przedmiot i cel badań, problemy i hipotezy badawcze, metody, techniki i narzędzia stosowane w procesie badawczym, dobór i charakterystykę próby badawczej, obszar i teren badań wraz z ograniczeniami oraz przebieg procesu badawczego.

Rozdział 2 jest rozdziałem ogólnym, wprowadzającym do rozpatrywanej problematyki. Doktorant dokonał w nim wnikliwej charakterystyki współczesnego środowiska bezpieczeństwa, a także operacyjnego, w aspekcie wpływu na bezpieczeństwo narodowe Polski. Na pozytywne podkreślenie zasługuje trafne zidentyfikowanie potencjalnych wyzwań i zagrożeń dla bezpieczeństwa Polski, które istnieją obecnie, ale także mogą wystąpić w bliższej i dalszej perspektywie czasowej. Autor słusznie konkluduje, że przyszłe środowisko bezpieczeństwa w perspektywie do 2040 roku będzie nadal charakteryzować się dużą dynamiką zmian i niepewnością oraz występowaniem szeregu wyzwań i zagrożeń związanych głównie z imperialistycznymi ambicjami Rosji, jak również Chin, co może stanowić platformę do wzmożonej rywalizacji pomiędzy podmiotami stosunków międzynarodowych. Dlatego wskazuje on na potrzebę rozwijania zdolności odpornościowych państwa, które definiuje jako „zdolność do zorganizowania systemu zapewniającego niedopuszczenie przeciwnika do rozpoczęcia ataku, odparcie tego ataku, wszelką pomoc ludności poszkodowanej, a także utrzymanie obiektów infrastruktury krytycznej w ciągłej sprawności”.

Rozdział 3 dysertacji Doktorant poświęcił odporności państwa. Przedstawił w nim istotę odporności, zasadnicze zagrożenia dla odporności a także właściwości, jakimi powinno się charakteryzować odporne państwo. Najważniejszą i najciekawszą częścią rozdziału jest dogłębna diagnoza stopnia odporności Polski, która umożliwiła Doktorantowi zidentyfikowane przyczyn słabości Polski na niektóre wewnętrzne i zewnętrzne zagrożenia dla bezpieczeństwa narodowego. Diagnoza dokonana została w siedmiu obszarach

określonych przez NATO, systematycznie sprawdzanych i ocenianych, takich jak: gwarancja ciągłości rządów, zabezpieczenie dostaw energii, zarządzanie przemieszczaniem się ludności, wydolność służby zdrowia w czasie wojny, zabezpieczenie zapasów żywności i wody, infrastruktury telekomunikacyjnej oraz transportu. W tym celu wykorzystał jedną z podstawowych metod analizy strategicznej, jaką jest analiza SWOT. W wyniku przeprowadzonych badań Doktorant stwierdził, że stopień odporności Polski kształtuje się na średnim poziomie. Najlepsza sytuacja istnieje w obszarze zapewnienia ciągłości rządów, natomiast średnia w obszarach zabezpieczenia zapasów żywności i wody, infrastruktury telekomunikacyjnej oraz transportowej. Należy zgodzić się z oceną Autora, że najmniej odporne obszary funkcjonowania naszego państwa to poziom zabezpieczenia dostaw energii, zarządzanie przemieszczaniem się ludności oraz wydolność służby zdrowia.

Rozdział 4 ma dużą wartość poznawczą. Doktorant dokonał w nim wnikliwej charakterystyki dwóch najbardziej reprezentatywnych systemów antydostępowych, funkcjonujących w takich krajach, jak Rosja i Chiny. Szczególną uwagę zwrócił na ich zdolności operacyjne, ale również na podobieństwa (np. systemy uzbrojenia, koncepcja użycia) i różnice w budowie, a przede wszystkim na odmienne podejście do określenia celów, które stały u podstaw tworzenia tych systemów. Dokonana ocena systemów antydostępowych Rosji i Chin, w tym także ich analiza porównawcza, pozwoliła Doktorantowi na sprecyzowanie ciekawych wniosków, które wykorzystał do wykreowania autorskiej koncepcji narodowego systemu antydostępowego, zaprezentowanej w kolejnym rozdziale.

Najwartościowszą i najciekawszą częścią dysertacji jest **rozdział 5**. Ma on charakter teoretyczno-empiryczny. Doktorant, wykorzystując wyniki badań sondażowych przeprowadzonych z ekspertami, przedstawił w nim nie tylko założenia teoretyczne, na których powinien opierać się system antydostępowy Polsce, ale także autorską koncepcję budowy i funkcjonowania spójnego, wielowymiarowego systemu antydostępowego, który może wzmocnić odporność naszego państwa, szczególnie w zakresie zagwarantowania bezpieczeństwa przepływów strategicznych oraz zapewnienia ciągłości działania elementów infrastruktury krytycznej. Ze względu na ochronę informacji niejawnych Doktorant celowo pominął jednak wyspecyfikowanie środków mogących być częścią takiego systemu, co niewątpliwie może wpłynąć ujemnie na całościowe postrzeganie takiego systemu. Uważam, że rozwiązania i propozycje zaproponowane przez Doktoranta w tym rozdziale są ważne dla bezpieczeństwa narodowego Polski, dlatego powinny zostać wdrożone w praktyce.

W **zakończeniu**, na podstawie wniosków uzyskanych z przeprowadzonych badań, Doktorant odniósł się do stopnia rozwiązania przyjętych problemów badawczych oraz weryfikacji hipotez. Sformułował także wnioski ogólne oraz wskazał na potrzebę dalszego prowadzenia badań naukowych.

Reasumując, dysertacja jest analitycznym opracowaniem o charakterze zarówno teoretycznym, jak i praktycznym. Doktorant w sposób właściwy i oryginalny rozwiązał problemy badawcze, pozytywnie zweryfikował hipotezy, a tym samym osiągnął założone cele. Dysertacja stanowi syntetyczny materiał oparty o podstawy naukowe, a zawarte w niej wnioski, propozycje i rozwiązania mogą, a nawet powinny być wykorzystane dla zwiększenia bezpieczeństwa naszego państwa.

Stwierdzam, że Doktorant posiada dobry poziom wiedzy w obszarze bezpieczeństwa i jest przygotowany do prowadzenia samodzielnych badań naukowych.

4. Wniosek końcowy

Recenzowana rozprawa doktorska opracowana przez mgr. Sławomira Cieślę pt. „Budowa narodowego systemu antydostępowego jako determinanta wzmocnienia odporności Polski” spełnia warunki określone w art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2021 r., poz. 478). Całość rozprawy oceniam

pozytywnie i wnioskuję do Rady Dyscypliny Nauk o Bezpieczeństwie UMK w Toruniu o dopuszczenie Doktoranta do dalszych etapów postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie nauki społecznej w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

Ze względu na podjęcie nowatorskiej problematyki, wysoki poziom merytoryczny prezentowanych treści, oryginalność zastosowanych metod badawczych a szczególnie użyteczny charakter przedstawionych wniosków i rozwiązań **wnioskuję o wyróżnienie pracy** doktorskiej opracowanej przez mgr. Sławomira Cieślę.

Jednocześnie proszę Doktoranta, aby w czasie obrony odniósł się do następujących problemów:

1. Proszę omówić miejsce systemu antydostępowego w systemie obronnym Polski, oraz organa odpowiedzialne za jego przygotowanie i funkcjonowanie (działanie) w czasie ewentualnego zagrożenia militarnego.

2. Proszę omówić, jakie działania powinny podjąć nasze władze państwowe w celu zwiększenia poziomu odporności w tych obszarach, które obecnie najslabiej funkcjonują, czyli: poziom zabezpieczenia dostaw energii, zarządzanie przemieszczaniem się ludności oraz wydolność służby zdrowia.

3. Proszę omówić możliwości i sposoby wykorzystania sił i środków Wojsk Obrony Terytorialnej w przyszłościowym systemie antydostępowym.

dr hab. Norbert Świętochowski, prof. AWL

.....

